MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Terörizm ve Medya: Yayın Yasaklarının Terörle Mücadelede Etkisi

Nurmurad Mommayev*

Giriş

Kişilerin haber alma özgürlüğü demokratik rejimlerde temel haklardan bir olarak kabul ediliyor ve bunun kısıtlanması da kabul edilemez bir davranış diye hesaplanıyor. Bu haber alma ve haber yapma özgürlüğünü bazı kişiler veya gruplar suiistimal edebiliyor. Terör gurupları bu konuda başı çekiyor. Günümüzde medyanın gücünün artması ve bunun farkına varan terörist gruplar eylemlerini en ses getirecek yerde ve televizyonun en çok izlendiği saatlerde yapmaya çalışıyor. Günümüzde teröristlerin hedefi çok kişiyi öldürmek değil daha çok kişiye seyrettirmek olunca artık medya teröristlerin en önemli silahına dönüşmüş durumda. Bu durumla hedeflenen kuşkusuz halkın kalbine korku salmak ve böylece korku ile harekat etmesini beklemek. Devleti acele ve planlanmadan harekâta geçmeye zorlamak. Bu arada kendi ideolojisini de kitlelere aktarabilmektir. Bu çalışma esas olarak demokrasi ve terörizm arasındaki ilişkiyi medya üzerinden anlamaya hedeflemektedir. Bu bağlamda çalışma ilk bölümde terörizmin ne olduğu ve ne anlaşılması gerektiği konusu üzerinde duracak. Daha sonra medya ve teröristlerin medyayı nasıl kullandıkları konusu örneklerle verilmeye çalışılacak. En son bölümde ise teröristlerin en fazla istifade ettikleri medyanın sınırlandırması konusunun, haber alma özgürlüğüne müdahale olup olmaması ve yayın yasaklarının terörizmle mücadeledeki etkisi tartışılacaktır.

Terörün Tanımı

Terörizm etimolojik olarak kelime anlamı "korkudan titreme, korkmak" ya da "titremeye sebep olmadır". Türkçedeki karşılığı ise, "yıldırma, korkutma ve tedhiş"[1] diye ifade edilmekte. Terörün her yerde, herkes için geçerli olan nesnel bir tanımı yoktur. Birçok siyaset bilimci, düşünür terörizmi, terörü ve teröristi ne olduğu, kim olduğunu çeşitli şekille tanımlanmıştır. Ve bunlar genelde iki guruba ayrılır: Devlete karşı terör ve Devlet Terörü. Birinci guruptakilerce terör, Batı medeniyetine, değerlerine saldıran, tehdit eden, genellikle Üçüncü Dünya menşeli, Orta Doğulu ve köktenci Islama mensup kişilerce yapılan eylemdir. İkinci guruptakiler ise terörün devlet merkezli

[1] http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5b96266263d963.88857173 (05.09.2018)

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ
olduğunu söylerler. Devletler kendi koydukları kuralların ve ya benimsedikleri değerlerin dışına çıkarak vatandaşlarını korkutma, kötü muamele, faili meçhul cinayetler gibi eylemlerde bulunmasına devlet terörü diye isimlendiriyorlar.[2] Otokrat devlet liderlerin bilinçli olarak kullandıkları sindirme politikaları' da Devlet terörü tanımlamasına sokulabilir. Söz gelimi, Lenin'in deyimi ile "Terörün amacı, [insanlara] dehşet salmak ve onları arzulanan bir davranış biçimine yöneltmektir" ve ya Hitlerin: "Akla karşı terör ve zordan daha kolay zafer kazanan ikinci bir şey yoktur"[3] gibi söylemleri buna örnek olarak verilebilir. Günümüzde bu devlet merkezli terör tanımlaması yapan düşünürler göre yaşanan bu terör olaylarında Batı Ülkeleri'nin, ABD'nin, İsrail'in büyük sorumluğu vardır.[4] Aynı şekilde literatürdeki egemen söyleme karşı çıkan Chomsky günümüzde uluslararası terörizm mücadele eden başlıca ülke olan ABD'nin, bu konu günümüzde fazla tartışılmasa da, Reagan döneminde uluslararası terörizmi finanse ettiğini, yönlendirdiğini, sınır ötesi operasyonlar için kullandığını ve Nikaragua'da bunun bir örneği görüldüğünü belirtmekte[5] ve günümüzde de terörün Devletlerden kaynaklı bir olgu olduğunu belirtmektedir.

Bunun yanında terör kavramının tanımı ile ilgili de genel olarak dört ana yaklaşımın varlığından bahsedebiliriz. 1- Akademik/bilimsel yaklaşım, 2- Devletçi/resmi yaklaşım, 3- Medyatik yaklaşım, 4- Şiddet yanlısı muhali erin yaklaşımı.[6] Bu kadar farklı görüş ve yaklaşımlar, bizim terör kavramında kavram karmaşası yaşamamızın nedenlerinden birisi olarak karşımıza çıkıyor. Bu nedenle terörizmi nasıl tanımlamaya çalışırsak çalışalım, bu tanımlama sübjektif bir tanımlama olacaktır.

Terörizmin genel olarak şiddet mi yoksa şiddetin özel bir biçimi mi olduğu; vurgulanmanın onun siyasal karakterine ve savaş yöntemlerine mi, yoksa sahip olduğu stratejinin normal dışı karakterinin mi, yapılması gerektiği; belli bir amaca yönelik sistematik karakterinin mi, yoksa tahmin edilmezliği ile simgesel yönlerinin mi ya da belki de kurbanlarının pek çoğunun masum

---

[2] Necati Alkan, Gençlik ve Terörizm, **TEMUH Dairesi Başkanlığı Yayınları**, Ankara, 2002, s.19

[3] [3] Doğu Ergil, Uluslararası Terörizm, **Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, Prof. Dr. Bedri Gürsoy'a Armağan, Cilt: 47, Sayı: 3-4, s.149

[4] Cemal Güzel, **Silinen Yüzler Karşısında Terör**, Ayraç Yayınevi, Ankara, 2002, s.13

[5] Nülüfer Karacasulu ve Şevket Ovalı, Terör: Kavramsal Çeşitlilik, **Mülkiye Dergisi,** Cilt 28, Sayı 243, Ankara, 2004, s.52

[6] Talip Küçükcan, **Terörün Sosyolojisi: Toplumsal Kökenleri Anlama İmkânı**, Uluslararası İlişkiler, 6/24, Kış 2010, s.36

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

insanlar olması gerçeğinin mi seçilip gerektiği üzerine bir anlaşma yoktur.[7] Zira tanım üzerinde geniş bir anlaşma olmadıkça, herkesin terörizmi farklı şekilde ifade etmesine ve bu da kavram karmaşası oluşmasına neden oluyor.

Terörizmin ne olduğu konusu terörizm literatürde en çok üzerinde tartışma yapılan konu olmayı sürdürüyor. Hollandalı siyaset bilimci Alex P. Schimid ''Siyasi Terörizm'' isimli kitabında 1936- 1981 arası dönemde 109 ayrı terör tanımını incelemiş ve çeşitli karakteristik özelliklerin olduğunu belirtmiştir. Bu tanımlamalardan toplam 22 tane unsuru belirleyip bunların görülme frekansını ölçmüştür. Bu tanımların %83,5'nin şiddet ve kuvvet unsurunu, %65'inin siyasi unsuru, %51'nin korku ve terör unsurunu, %47'sinin tehdit unsurunu, %41'nin psikolojik etki ve öngörülen reaksiyon unsurunu, %37,5'nin kurban ve hedef farklılaştırılması, %32'sinin amaçlı, planlı, sistematik organize bir eylem olma unsurunu, 30,5%'nin savaş metodu, strateji ve taktik unsurlarını içerdiği tespit etmiştir.[8] Ama, öte yandan Şiddet, terörizmin hem amacı hem de ön şartı olmakla beraber terörizmi tamamlayan şiddetin "siyasi amaçlı" olmasıdır. "Adi şiddet"te amaç, bir varlığa zarar vermek ya da onu yok etmektir. Oysa terörist için şiddet bir amaç değil, "araç"tır.[9] Değer bir tabirle, amaç daha çok insanı öldürmek değil daha çok insana seyrettirmek, izlettirmektir.

Eğer Alex P. Schimid'in tasnifindeki gibi terörün büyük oranda şiddet unsurunu içeriyor konusunda bir konsensüs varsa, diyebiliriz ki: şiddet, insanlık tarihi kadar eski olduğu için terörde insanlıkla yaşıttır. Literatürde ilk terör gurupları arasında Romalılara karşı suikast düzenleyen Yahudi Sicariler (Zealotlar) tarihin ilk terör örgütlerinden kabul edilmektedir. Dolayısıyla terörizmin ilk örnekleri dinsel temellidir; bu yüzden eski teröristler "kutsal savaşçılar" idi.[10] Aynı şekilde Hasan Sabbah'ın Haşhaşileri de günümüzün intihar bombacılarının öncüleri olarak tarihteki yerini aldı. Hindistan'da Thug tarikatı da eski terör örgütleri olarak görülebilir. Devlet terörüne örnek olarak da Borgia'lar dönemine İtalya'sı, Cromwell döneminde İngiltere'de yaşananlar, Jakobenlerin Fransa'sında ve Bolşevik devriminde Rusya'da yaşananlar ve ya Nazi Almanya'sında ve Faşist İtalya'da yaşananlar verilebilir.

---

[7] Walter Laqueur, (ed Cemal Güzel), Terörizmin Yorumlanması, **"Silinen Yüzler Karşısında Terör**." Ayraç Yayınevi, Ankara 2002, s. 95

[8] Mesut Hakkı Caşın, **Uluslararası Terörizm,** Nobel Yayını, Ankara, 2008, s:156

[9] İsmail Alper Yalçınkaya, **Medya –Terörizm İlişkisi,** Karadeniz Teknik Ünversitesi SBE, Yayınlanmış Yüksek lisans Tezi, Trabzon, 2008, s.4

[10] Halis Ayhan, Terör Kavramı, Güvenlik Konseyi ve Genel Kurul Özelinde Birleşmiş Milletler'in 2001 Sonrası Terör Yaklaşımı, **_Güvenlik Stratejileri Dergisi** 21.21 , 2015, s: 122

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

"Terörizm" ve "Terörist" kelimeleri Fransız devriminde Thermidor ile ortaya çıktı ve "Teröristler" demek devrim liderleri olan Robispierre ve Saint-Just demekti.[11] Terör, 19. yüzyıla girerken Fransız devriminin önde gelenleri için erdemi tamamlayan bir kavramken,[12] bu gün artık anlam değişikliğine uğrayarak devletler nezdinde en nefret edilesi ve lanetlenecek bir kavram haline gelmiştir. Güçlü devletler/iktidarlar muhalif olan veya kendi yanında yer almayan, kendisi gibi düşünmeyen ülkeleri/kesimi terörle, teröre destek vermekle suçlayarak susturmaya çalışabilmektedir. Robert Fisk'in ifade ettiği şekliyle artık günümüzde terörizm bir tanım olmanın yerine siyasal bir icattır. Yani terörist terörizm kelimesini kullananlara karşı şiddet uygulayanlardır. Daha anlaşılır biçimde söylersek İsrail'in terörist diye tanımlaması sadece İsrail karşıtları, ABD'nin terör tanımlaması da sadece Amerika'nın ve onun müttefiklerinin karşıtlarıdır.[13] Bu bağlamda Şer ekseni, Haydut devlet diye isimlendirilen devletlerin hükümetleri birer nefret edilesi ve yok edilmesi gereken hükümetlerdir. Aynı şekilde hükümetler de kendilerine karşı her türlü başkaldırıyı terör diye nitelendirip uluslararası kamuoyunun desteğini almaya çalışmaktadır. Kısacası terör kavramı, güçlünün kendi politikalarını uygulamaya geçirmeye çalışırken olası muhalefete karşı kendi politikasına meşrutiyet sağlayıcı bir kavramdır.

Yine, terörizm konusu tartışılırken iki farklı yaklaşımdan söz edilebilir. Gerçekçi yaklaşım dediğimiz birinci yaklaşımda teorisyenler terörizmin nedeni araştırılıp, iyice tahlil edilerek çözüm önerileri sunarlar. Gerçekçiler terör kavramının da taraflı ve ya icat edilmiş bir kavram olduğunu ve batının çıkarlarına hizmet eden bir araç olduğunu iddia etmektedirler. Onlara gör terörizm sadece korku yaratır ve o korkular yüzünden siyaset "satılır". Yani teröristler sadece adam öldürmeye yaramazalar. Teröristler terörizm üzerinden oluşturulan korku atmosferi nedeniyle politika üretmeye yararlar ve oluşturulan ve ya oluşturulması gereken politikalara meşrutiyet kazandırılmaya çalışılır. Uluslararası sistemde etkin olan devletlerin, politik amaçlarına ulaşmakta bir araç işlevi üstlenen terörizm, büyük devletler tarafından hem

---

[11] Sophie Wahnich, Terör ve Terörizm: İmgenin Sürekliliği ve İmgelem Karmaşası**, Doğu Batı Düşünce Dergisi**, (çev. Aysun Gezen), Yıl 19, Sayı 78, 2016, s.85

[12] Carr'ın, Robespierre'den alıntısı şu şekilde. Nasıl barış dönemlerinde halk hükümetinin niteliği erdem ise tıpkı bunun gibi, devrim döneminde halk hükümetinin niteliği de aynı anda hem erdem hem terördür. Erdemsiz terör felaket getirir. Terörsüz erdem ise güçsüzdür. Terör, derhal uygulanan sert ve sarsılmaz adaletten başka bir şey değildir; bundan dolayı erdemin bir belirtisidir. Bkz: **E.H.Carr**, *''Bolşevik Devrimi 1917-1923,''* cilt:1, çev. Orhan Suda, Metis Yayınları, İstanbul, 1989, s. 148

[13] Robert Fisk. **Pity the Nation: Lebanon at War,** Andre Deutsch Limited, London, 1990, s.441

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ
maddi anlamda destek görmekte, hem de büyük devletlerin politikalarının meşru bir zemine oturmasına yardımcı olmaktadır. Micheal Billigi'in Banal Milliyetçilik eserinde aktardığı gibi Ulus-devletler teröristlerden daha fazla şiddete yol açıyor olabilirler; ancak ahlaki düzene ve makullüğün kendisine karşı tehdidi temsil etmek için uluslararası terörist figürü kullanılır.[14] İkinci yaklaşımda ise terör, kesinlikle düşman devletlerinin elinin altından çıkan bir olgudur. Bu yaklaşıma literatürde propogandacı yaklaşım diyiliyor. Yine bu yaklaşım terörün kaynağını düşman Üçüncü Dünya Devletleri olduğunu söylüyor.[15]

Beril Dedeoğlu'na göre Soğuk Savaş döneminde terör bazı temel özellikler dikkate alınarak sınıflandırılmıştır. Buna göre, İkinci Dünya Savaşı'nın hemen ertesinde komünizmle özdeşleştirilen eylemler "kızıl terör", 1970'li yılların sonlarından itibaren "bölgesel ayrılıkçı terör", 1990'larda "etnik terör" ve 11 Eylül saldırıları ile birlikte genellikle Batı tarafından kullanılan "İslamcı terör"/"yeşil terör" veya "din temelli terör" gibi etiketler kullanılmıştır. [16]

Terörün Nedeni

Terörizm literatüründe değer bir tartışma da teröre neyin neden olduğu konusudur. Türkiye'de terörün nedeni olarak hem içsel hem de dışsal faktörlerden kaynaklı terör varlığından söz edilebilir. Terörü içsel nedenler üzerinden açıklamaya çalışanlara göre, diktatörlüğün, baskıcı rejimin terörü doğurduğu tezidir. Buna göre otoriter rejimlerin baskısı devletin içsel sorunlarından kaynaklanan Baskı-Terörizm-İsyan-Bastırma gibi faktörleri tetikler. Bu kısır döngünün temel katılımcıları dilsel ve dinsel farklılıkları olan guruplardır. Yetirince temsil edilmediklerini, kendi potansiyellerini gerçekleştiremediklerini düşündükleri için insanlar şiddete başvurmak zorunda kalırlar.[17] İkinci tezi savunanlara göre ise; baskıcı rejimlerin kitlede genel bir memnuniyetsizlik yarattığı bir gerçek ama bunların güçlü devlete karşı isyana ve teröre girişmeleri çok nadir görülen şeydir. Güçlü devletin ne zaman

[14] Michael Billig, Banal Milliyetçilik, gelenek Yayıncılık, (çev. Cem Şişkolar), İstanbul, 2002, s.107

[15] Cemile Arıkoğlu Ündücü, Uluslararası Sistem ve Terör Arasındaki İlişki, **Elektronik Siyaset Bilimi Araştırmaları Dergisi,** Ocak 2011, Cilt 2, Sayı 1, s.10

[16] Cemile Arıkoğlu Ündücü, Uluslararası Sistem ve Terör Arasındaki İlişki, **Elektronik Siyaset Bilimi Araştırmaları Dergisi,** Ocak 2011, Cilt 2, Sayı 1, s.11

[17] İhsan Bal, **Terör Nedir, Neden Terörist Olunur? " Terörizm: Terör, Terörizm ve Küresel Terörle Mücadelede Ulusal ve Bölgesel Deneyimler,** USAK Yayınları, Ankara, 2006: s: 7-24. Ayrıca bkz Fatih Beren, "İnsanlar Neden Terörist Olmaz? Dağa Çıkmanın Önündeki En Büyük Engel: Bireyin Toplumsallaşabilmesi." **Uluslararası Güvenlik ve Terörizm Dergisi** 2.2, Ankara, 2011: 73-86.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

otoritesi azalmaya başlarsa ancak o zaman kitleler veya gruplar devrim, şiddet, teröre başvurmaya başlıyor.[18] Aksi takdirde, Kuzey Kore, Kaddafi'nin Libya'sı, Saddam zamanı Irak vs. örneklerini çoğaltılabileceğimiz gibi devlet gücünün her tarafa sirayet edebilen ülkelerde ve ya yerlerde devlet teröründen başka terör olayları pek görülmez. Bunlara göre Terör, otoritenin olduğu yerden daha çok, devlet otoritesinin yetersiz veya başarısız devletlerde görünür. Diğer bir tabirle terör, başarısız devletlerde filizlenip daha sonra uluslararası boyutta bir sorun haline geliyor.[19]

Bunlar haricinde yine literatüre baktığımız zaman, tartışılan diğer bir konu da terörizmin demokratik ülkelerde daha görünür olmaları konusu. Her şeyden önce demokratik sistemler terör eylemlerinin etkilerinin daha geniş kesimlere yayılması aşamasında en elverişli şartları sağlamaktadır.[20] Demokrasilerin olmazsa olmazı ve teröristlerin de en çok işine yarayan demokrasilerin; özgür medya, fikir hürriyeti, haber alma hakkı vs. gibi değerleri teröristler kendi lehine kullanabiliyor olmaları terör olaylarının tarafsız bir şekilde haberleştirme iddiası ve bunun haber alma özgürlüğü olup olmaması tartışmasına götürüyor bizi. Margaret Thatcher'in tabiriyle demokratik ülkelerde medya, teröristin propaganda yaparak hayatını devam ettirmesi için elzem olan oksijene verilebiliyor.[21] Demokrasilerde herkes her istediğini başkalarına zarar veremeyecek şekilde yapma özgürlüğüne sahip anlayışı pratikte pek uygulanabilir olmadığı için toplumda mutsuz ve hakkını alamadığını düşünenler de olacaktır. Ve hakkını almak için şiddete meyilli insanların olması da kaçınılmazdır. Yani demokrasinin de kendine göre bir kuralı vardır. Kısacası Kentte kurallar olur ve bu kurallara uymayanlar dağa gider anlayışına uyan birileri her zaman olacaktır.

Medyanın Tanımı

Kitlesel boyutta iletişimi sağlayan araçlara "kitle iletişim araçları" ya da yaygın ifadesiyle "medya" adı verilir. Diğer bir ifadeyle kitlelerle iletişim amacıyla kullanılan afiş, broşür, kitap, radyo, TV, internet, sinema, tiyatro, vb.

---

[18] İran örneği için bkz: Bahman Nirumand, **İran. Soluyor Çiçekler Parmaklıklar Ardında,** Belge Yayınları, İstanbul, 1988. Ayrıca bkz: **Osman N Özalp**, Uluslararası İlişkilerde Başarısız Devletler Sorunsalı ve Bu Sorunsalın Uluslararası Hukukta Etkileri, **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası** 72.1. İstanbul, 2014, 349-362.

[19] Özlem Kaygusuz, Devlet İnşası ve Küresel Güneyde Güvenlik: Güçlü Devlet Arayışının Kuramsal ve Siyasal Açmazları." **Uluslararası Hukuk ve Politika** , 39 (2014): s.27-61.

[20] Deniz Ülke Arıboğan, **Tarihin Sonundan Barışın Sonuna**, Timaş Yayınları, İstanbul, 2003, s.148

[21] https://www.nytimes.com/1985/07/16/world/thatcher-urges-the-press-to-help-starve-terrorists.html (4.09.2018)

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

araçların tamamına medya adı verilir.[22] Medya, tekili "medyum" olan, aslı Latince kökenli bir kelimedir. Medya terimi Türkçeye kitle iletişim araçları diye de çevrilebilir ve İngilizcesi de "mass media" diye tanımlanmakta. Önceleri yoğun bir şekilde Türkçeye yerleşen basın teriminin yerini alan kitle iletişim araçları terimi ağırlıklı olarak 1990'lı yıllarla birlikte kullanım kolaylığının verdiği rehavetle yerini "medya" terimine terk eder. Medya terimi de kamuoyunda kabul gördüğü biçimde; yazılı, sözlü ve görüntülü basını tanımlamaktadır.[23] Yani medya dediğimiz zaman birçok şeyi içinde barındıran bir oluşumdan bahsediyoruz. Uluslararası, ulusal veya bölgesel yayın yapan televizyonlar, radyolar, gazete ve dergiler, magazin veya ekonomi dergileri dâhil her türlü yazılı, görsel ve işitsel yayınları medyanın içinde saymamız gerek.

Toplumu etkileme bakımından ve belirli politikalar oluşturma kabiliyeti nedeniyle demokratik ülkelerde Basına ve ya Medyaya; Yasama, Yürütme ve Yargı erklerinden sonra dördüncü bir kuvvet nazarıyla bakılıyor. Yasama, Yürütme ve Yargı kuvvetler ayrılığından sonra gerçekten de medya, kamoyu oluşturmada önemli bir yere sahip olan bir kuvvet haline geldi. Siyasilerin politika oluştururken en çok dikkate aldıkları şey kamoyu oluşturma yeteneğinden dolayı yine medyadır. Örneğin özel kanal CNN 1992'de insanlık dramı görüntülerini yayınlayarak Amerika'nın Somali'ye müdahale etmesinde önemli bir rol oynamıştır. Aynı kanal, birkaç ay sonra da Mogadişu sokaklarında başıboş dolaşan Amerikan askerlerini göstererek Amerikan birliklerinin çekilmesine katkıda bulunmuştur.[24] Günümüzde demokrasinin olmazsa olmazı arasında sayılan medya aynı zamanda demokrasinin yılmaz savunucusu konumundadır. Herhangi kendi kendine yapılacak düzenleme ya da özel bazı haberlerin yine basın tarafından kontrol edilmesi pek çok gazeteci tarafından temel bir özgürlüğün tehlikede olduğu şeklinde algılanmaktadır. Onlara göre haber verme özgürlüğü diğer özgürlüklerle çatıştığı zaman (mahremiyet, kanuna saygı, bireysel emniyet gibi) her zaman öncelikli olmalıdır.[25]

Medya – Terör ilişkisi

---

[22] Necati Alkan, Terörle Mücadelede Önleme Stratejileri, USAK Yayınları, Ankara, 3. Baskı, 2009, s.100

[23] Haydar Gölbaşı, Birbirinden Beslenen İki Kavram, Medya ve Terör, **The Journal of Academic Social Science** Yıl: 4, Sayı: 31, Ekim 2016, s.71

[24] Maxime Lefebvre, **Amerikan Dış Politikası,** İletişim Yay, (çev. İsmail Yerguz), İstanbul: 2005, s.84

[25] Mesut Hakkı Caşın, **Uluslararası Terörizm,** Nobel Yayın, İstanbul, 2008, s.715

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ
Soğuk savaşın bitmesiyle beraber dünya genelinde eskiden varlığı hissedilen ama görünürlüğü olmayan tehditler ve ya daha önce olmayan yeni yeni tehditler ortaya çıkmaya başladı. James Woosley'e göre tüm bunlar basit bir metaforda özetleniyordu: Buna göre Sovyet ''ejderhası'' katledilmiş olmakla birlikte Dünya ve Amerika şimdi ''hayret verici çeşitlilikte zehirli yılanlarla dolu bir ormanda'' yaşıyordu. Bu daha yeni ortam, potansiyel olarak birçok bakımdan tehdit ediciydi. Yılanlar en az ejderha kadar ölümcüldü. Sayıca daha çoktu ve tespit edilmeleri zordu.[26] Küçük yılanlar diye bahsettiği metafor ise kuşkusuz organize suç, salgın hastalıklar, terörizm, yasadışı göç, çevre felaketleri ve doğal afetler gibi konulardı. Evet, kuşkusuz bu felaketler eskiden de vardı özellikle de terör. Ama bunun özelde Batıda genelde dünyada görünür olması, kuşkusuz medyanın özellikle de görsel medyanın etkinliğinin arttığı zamanlara denk geliyor.

Basının başlıca görevi dünyada ve ülkede olup bitenleri yurttaşlarına duyurmak, onlara haberleri ve bilgileri aktarmak, böylece olaylardan ve olaylara ilişkin gelişmelerden kitleleri haberdar etmektir. Öte yandan terörün temel amacı da ortaya koyduğu/koyacağı eylemlere ''kitle haberleşme araçlarının sırtına binerek'' kamoyu oluşturmaktır. Terörist bir kişiyi öldürüp milyonlarca insanı korkutabileceğini düşünür. Çünkü o, kitlelere korku salmak, tehdit etmekle amacını gerçekleştirebileceğini bilir.[27] Sözgelimi 11 Eylül saldırılarını gerçekleştiren teröristlerin hedefi Amerika'nın gücünü sıfıra indirmek değildi kuşkusuz. Amaçladıkları şeylerin başında terör eylemleriyle zaten gergin olan bir siyasal atmosferi daha da istikrarsız hale getirmekti.[28] Bunu da medya olmadan yapamayacaklarının pekâlâ farkındaydılar.

Günümüzde insanların kişiliklerini bile biçimlendirme gücüne sahip olan medyasız bir yaşam düşünülemez ve mevcut gücü göz ardı edilemez. Kuşkusuz salt terör de millette korku veya meşruiyet yaratmaz. Bunun olabilmesi için bazı ön şartların olması gerekmektedir ve medyasız terörün sürdürülebilirliği yoktur. Teröristlerin, dünya ekranlarına ulaşma koşuluyla, sıradan insanlara yönelik toplu cinayetlerin, çoğu ünlü ya da sembolik hedeflere yönelik bombalı eylemlerden bile daha fazla manşet değeri taşıdığını keşfetmeleridir.[29] Medyanın muhteşem gücü sayesinde çok küçük olarak kabul

---

[26] Steven W. Hook ve John Spanier. **''Amerikan Dış Politikası. İkici Dünya Savaşından Günümüze,''** İnkılap Kitabevi, İstanbul, 2014, s.212

[27] Mustafa Gündüz, **Basın ve Terör**, Saray Kitabevleri, İzmir,1996, s. 85

[28] Metin Sever ve Ebru Kılıç (der), **Düşmanını Arayan Savaş**, Everest Yayınları, İstanbul, 2001, s.162

[29] **Eric J. Hobsbawm**, **Küreselleşme, Demokrasi ve Terörizm,** Agora Kitaplığı, (çev, Osman Akınhay), İstanbul, 2008. s. 141

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ
edilecek eylemler bile yine medya sayesinde artık büyük ses getiriyor. Bu küçük diyebileceğimiz eylemlerin uyandırdığı yankıya, 19. Yüzyıl teröristleri ancak Çar'a suikast düzenlemesi sayesinde ulaşabilirdi.[30]

Terör doğası gereği amacını gerçekleştirirken, hem ulusal hem uluslararası medyadan azami miktarda faydalanmak ister. Bu sayede kendi reklamını ve propagandasını ve ya vermek istediği mesajı daha etkili bir şekilde gerçekleştireceğini bilir. Ne kadar çok izletebilirse o kadar çok korku yayarak devleti ve insanları adeta felç edeceğini de pekâlâ bilir. Aynı zamanda hiç tanımadığı kendi sempatizanlarına da moral vermiş olur. Biz buradayız ve dimdik ayaktayız. Ortada tereddütte kalanlarında kendi taraflarına yönelmelerini sağlar böylece. Bunları gerçekleştirmek içinse en medyatik saati seçerler. Örneğin Kızıl Tugaylar örgütü, gazetelerin en çok sattığı günlerin Perşembe ve Pazar olduğunu hesaplayarak, Çarşamba ve cumartesi günleri eylem yapmayı tercih etmiş, haberlere girebilmek içinse prime time kovalamıştı.[31] Aynı şekilde eylemin sonunda onun "pazarlanması" da en az yapmak kadar önemli duruma geldi. Televizyon yayınlarının doğru bir şekilde manipüle ettiği terör eylemleri yapılan saldırını bir şekilde anlamsız duruma getirebilmektedir. Söz gelimi bir işyerine yapılan saldırıda hedef zengin işadamları iken medya ölen güvenlikçi veya temizlik işçisini ekrana getirdiği vakit hedeflenen mesaj yanlış bir şekilde yorumlanmış olur. Bu da eylemin etkisiz olmasına neden olur.[32] Matbaanın daha önceki başarısına paralel olarak, televizyon da haberin hangi biçimde sunulmasının gerekli olduğunu belirleme gücüne ulaşmıştır ve bizim buna nasıl tepki göstereceğimizi de kendisi belirlemektir. Televizyon haberleri bize vodvil paketine sokulmuş haliyle sunarken, değer iletişim araçlarını da aynısını yapmaya zorlamakta, böylece enformasyon ortamı bütünüyle televizyonu yansıtacak biçimde şekillenmektedir.[33]

Terörizmin amaçlarına ulaşabilmek için kullandığı taktiklerin başında kendinden söz ettirmek gelir. Teröristler hedef aldıkları görevlileri veya ulusları etkilemek isterler. Bunu, halkı korkutarak, sahip çıktıkları sosyal ve siyası amaçları için sempati toplayarak yapmaya çalışmak yöntemlerden biridir. Bunun için çok yaygın propagandaya ihtiyaçları vardır. Terörist hareket

---

[30] Deniz Ülke Arıboğan, **Tarihin Sonundan Barışın Sonuna**, Timaş Yayınları, İstanbul, 2003, s.92

[31] Deniz Ülke Arıboğan, 2003, s.95

[32] Şenol Kantarcı, Terör-Medya-Devlet; Türk Medyası İstanbul'u "Terör Başkenti"mi Yapacak, **2023 Aylık Dergi,** 15 Aralık 2003, Sayı 32, s.42

[33] Neil Postman, **Televizyon: Öldüren Eğlence,** İletişim Yayınları, (çev, Osman Akınhay), İstanbul, 2016, s.126

geniş reklam sağlayamazsa, arzuladığı etkiyi hiçbir zaman yapamaz.[34]

Yayın Yasakları ve Terörle Mücadele

Türkiye cumhuriyeti Anayasasının 28 maddesinin ilk fıkrası basın özgürlüğünü teminat altına almaktadır. Ama devam eden düzenlemelerde ise basın özgürlüğü hakkında bazı tedbirlerin alınabileceğini belirtir. Anayasın ilgili bölümünde *" Devlet basın ve haber alma hürriyetlerini sağlayacak tedbirleri alır. Basın hürriyetinin sınırlandırılmasında, Anayasanın 26. ve 27. maddeleri hükümleri uygulanır. Devletin iç ve dış güvenliğini, ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü tehdit eden veya suç işlemeye ya da ayaklanma veya isyana teşvik eder nitelikte olan veya Devlete ait gizli bilgilere ilişkin bulunan her türlü haber veya yazıyı, yazanlar veya bastıranlar veya aynı amaçla basanlar, başkasına verenler, bu suçlara ait kanun hükümleri uyarınca sorumlu olurlar. Tedbir yolu ile dağıtım hakim kararıyla; gecikmesinde sakınca bulunan hallerde de kanunun açıkça yetkili kıldığı merciin emriyle önlenebilir. Dağıtımı önleyen yetkili mercii, bu kararını en geç yirmi dört saat içinde onaylamazsa, dağıtımı önleme kararı hükümsüz kalır. Yargılama görevinin amacına uygun olarak yerine getirilmesi için kanunda belirtilen sınırlar içinde, hâkim tarafından verilen kararlar saklı kalmak üzere, olaylar hakkında yayım yasağı konamaz.*

...Türkiye'de yayımlanan süreli yayınlar, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne, Cumhuriyetin temel ilkelerine, milli güvenliğe ve genel ahlaka aykırı yayımlardan mahkûm olma halinde, mahkeme kararıyla geçici olarak kapatılabilir. Kapatılan süreli yayının açıkça devamı niteliğini taşıyan her türlü yayın yasaktır; bunlar hâkim kararıyla toplatılır."[35] Demektedir. Yani bazı hallerde basına yayın yasakları getirilebilcekdiğini Anayasa ilgili maddelerinde belirtilmiştir.

Daha öncede belirttiğimiz gibi medya ve terörist arasındaki ilişki sandığımızdan daha fazladır. Aynı zamanda terör haberlerinin medyada sunulması ve yayınlanması bazı yönlerinden devletler açısından baktığımızda avantaj iken bazı yönleri ile de dezavantaj sağlıyor. Eğer haberleri olduğu gibi aktarmazsanız ya da olduğu gibi aktarıldığına inandıramazsanız kitleleri, milletin merakını cezbedip halkın haberdar olma isteği daha da artacak ve alternatif yollar bulmaya çalışacaktır. Fısıltı gazetesine de mahal verilmemiş ve özgürlük ilkesini de çiğnenmemiş olur. Dezavantajına gelince eğer medya

[34] Pulat Y.Tacar**. Terör ve Demokrasi**, Bilgi Yayınevi, Ankara, 1999, s.247

[35] http://www.turkhukuksitesi.com/mevzuat.php?mid=5516 (25.08.2018)

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ
haberleri sorumsuz ve ilkesiz bir şekilde verirse diğer terör örgütleri de bu durumdan yararlanma arayışına gideceklerdir. Çok fazla yayınlanması millette kanıksama ve durumu normal görmeye başlamasına neden olacaktır. Daha tehlikeli durum ise şu, halk bir yerden sonra eylemi yapan kişilere sempati ile bakmaya ve ya hak vermeye başlayacaktır.
Şimdi malum, terörle mücadelenin birçok ayağı var. Askeri, ekonomik, sosyal, siyasi, uluslararası ayağı gibi. Birde bunların yanında terörle mücadelenin propaganda ayağı var. Yukarda saydıklarımızdan biri eksik olursa terörün bitirilmesi veya yok dinilecek kadar minimalize edilmesi imkânsızlaşır. Mücadelenin propaganda ayağı var dedik. O ayağın en önemli aracı da medya.

Anadolu Ajansına göre Sadece İstanbul'da 2016 yılında polis ve jandarmanın sorumluluk bölgesinde 690 terör olayı meydana gelirken, 2017'de bu sayı 289'a indi. Buna göre, İstanbul'daki terör olayları 2017'de, 2016'ya oranla yüzde 58 azaldı.[36] Bu kadar fazla olayın hepsinin nasıl ve hangi terör sınıflandırılmasına dahil ettikleri hakkında bir açıklama yapmamış olan AA karşın kendim Sabah ve Cumhuriyet gazeteleri karşılaştırarak yaptığım sayıma göre 2016 senesinde 61 tane terör olayının yaşandığını tespit ettim. Bir önceki yıl olan 2015 senesinde gerçekleştirilen toplam 49 terör saldırısının sadece bir tanesi başbakanlık olmak üzere sadece 4 tanesine yayın yasağı getirilmiş. 2016 senesinde gerçekleşen toplam 61 eylemin 7 tanesi başbakanlık yayın yasağı olmakla birlikte toplam 20 olaya mahkeme kararıyla yayın yasağı getirildi. Buda her 3 olaydan birinde ekran karartılmasına gidildiğini gösteriyor. Peki bunlar etkili oldu mu? Sosyal medyanın gücü düşünülürse sınırlı bir etkisi oldu diyebiliriz. Yazılı ve görsel basına alternatif olarak internet ve sosyal medya olayları nerede olursak olalım anında haberden haberdar olmamızı sağlıyor. İnterneti engelleseniz ve ya yavaşlatsanız bile, millet alternatif yollarla olaydan haberdar olabilmekte.

Sonuç

Terör olaylarından sonra medyaya yayın yasağı uygulamak bazen gereklidir. Çünkü bunu yaparak terörün propaganda yapmasının önüne geçmiş oluyorsunuz. Ama artık teröristlerin de kendi yayın organlarını oluşturması veya oluşturabilme yeteneği olması nedeniyle yayın yasakları o kadarda etkili bir araç değil. Çünkü teröristte kendi eylemlerinin duyurulmasını hedeflemektedir. Hatta Türkiye'nin son otuz yılına damgasını vuran terör

[36] https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/istanbulda-2017de-teror-olaylari-yuzde-58-azaldi-/1060770 (25.09.2018)

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ
örgütü PKK da medya merkezli terör eylemlerini tercih eden bir terör örgütüdür. Örgütün ilk eyleminde hedef seçilirken "haber" olmasına dikkat edildiği bizzat örgüt yönetimi tarafından açıklanmıştır.[37]

Türkiye'de yıllarca medyada terör olaylarının veriliş şekliyle ilgili RTÜK ve hükümetin yetkili mercileri tarafından çeşitli düzeylerde toplantılar düzenlenmiş ve bazı ortak kararlara varılmıştır. Ama sosyal medyanın, basılı ve görsel medyaya ciddi bir alternatif oluşturmasından sonra uygulanan bu engellemeler görünürde pek bir işe yaramamakta. En azından belli bir kesim Twetter ve Facebook gibi sosyal medya ağlarından bazılarıysa Ekşi sözlük veya Uludağ sözlük gibi platformlar sayesinde yaşanan olaydan haberdar olabilmektedir. Bu yüzden birçok kişi haberleri buralardan ve hükümetin istediği şeklin aksine olarak haberdar olmaktadır.

RTÜK, yayıncılar, bilim insanları ve kamuoyunun hassasiyetle üzerinde durduğu yayınların başında terör ve şiddet içerin yayınlar gelmektedir. Zira, bir insanlık suçu olan terörizm ağırlıklı olarak şiddet kullanmaktadır. Teröre dayalı olsun olmasın şiddet evrensel tehlike olup, yaşamın her alanında karşımıza çıkmakta ve televizyon yayını yoluyla evlerimize kadar girerek "birey ve toplum sağlığımızı" olumsuz etkilemektedir.[38] Medyanın kontrolü terörizmle mücadelede en etkili silahlardan biridir. Ancak bu tür yöntemler, tarihte Hitler, Stalin ve Mao gibi diktatörler tarafından kullanılmıştır. Açık ve demokratik toplumlarda medyaya yönelik baskıcı yöntemlerle terörle mücadele etmek mümkün değildir. Bunun yerine medya ile etik kodlar üzerinden müzakere ortamının geliştirilmesi yararlı olacaktır.[39] Medyanın daha çok izlenme kaygısı ile şiddet görüntülerini yayınlamaktan vazgeçmelidir. Devlet bu konuda özel veya devlet televizyonlarına gerekirse caydırıcı olabilecek ağır cezalar verebilmelidir. Eğer üçüncü dünya ülkesi değilseniz, eğer devlet olarak büyük güç olma hedefiniz varsa, eğer geleceğe yönelik idealleriniz varsa ve eğer dünyayı yönetmeye aday iseniz, yine devlet olarak edebiyattan sanata filim endüstrisinden medyaya kadar birçok alanı kontrol altında tutmanız gerekir.

"Sapına kadar özgürlük" anlayışı ile terörle mücadelede başarlı olmanız zordur. Diğer yandan sırf askeri güç kullanarak terörle mücadelede kesin sonuç alınamayacağı çok açık bir şekilde anlaşılmıştır. Ancak geçmiş dönemde

---

[37] Zakir Avşar, İnternet Çağında Medya, Terör ve Güvenlik, **TRT Akademi,** cilt 2, sayı 3, Ocak 2017, s.121

[38] **Türkiye'de Terörizm: Dünü, Bugünü, Gelişimi ve Alınması Gereken Tedbirler, Bildiriler 10-11 Mayıs 2000,** Türk Tarih Kurumu, Ankara, 2003, s92

[39] Zakir Avşar, İnternet Çağında Medya, Terör ve Güvenlik, **TRT Akademi,** cilt 2, sayı 3, Ocak 2017, s.122

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

uygulanan, sadece demokratikleşme paketleri ile bölgede istenilen neticenin elde edilemeyeceği de görülmüştür. Sadece demokratikleşmeye yönelik çalışmaların yürütüldüğü, örgütle silahlı mücadelenin ikinci plâna itildiği geçtiğimiz dönemde terör örgütü tekrar güçlenmeye başlamış ve bölgede alan kontrolünü eline geçirmiştir. Bunun tekrar olmaması için devletin tüm kurumları ve medya eşzamanlı ve işbirliği içinde çalışmalıdır.

Kaynakça

Alkan, Necati. *Gençlik ve Terörizm.* Ankara: TEMUH Dairesi Başkanlığı Yayınları, 2002.

—. *Terörle Mücadelede Önleme Stratejileri.* Ankara: USAK Yayınları, 3. Baskı, 2009.

Anadolu Ajansı. tarih yok. https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/istanbulda-2017de-teror-olaylari-yuzde-58-azaldi-/1060770 (08 25, 2018 tarihinde erişilmiştir).

Arıboğan, Deniz Ülke. *Tarihin Sonundan Barışın Sonuna.* İstanbul: Timaş Yayınları, 2003.

Avşar, Zakir. «İnternet Çağında Medya, Terör ve Güvenlik.» *TRT Akademi*, Ocak 2017: cilt 2, sayı 3, .

Ayhan, Halis. «Terör Kavramı, Güvenlik Konseyi ve Genel Kurul Özelinde Birleşmiş Milletler'in 2001 Sonrası Terör Yaklaşımı.» *Güvenlik Stratejileri Dergisi*, 21.21. 2015,.

Bal, İhsan. *Terör Nedir, Neden Terörist Olunur? " Terörizm: Terör, Terörizm ve Küresel Terörle Mücadelede Ulusal ve Bölgesel Deneyimler.* Ankara: USAK Yayınları, 2006.

Beren, Fatih. «İnsanlar Neden Terörist Olmaz? Dağa Çıkmanın Önündeki En Büyük Engel: Bireyin Toplumsallaşabilmesi.» *Uluslararası Güvenlik ve Terörizm Dergisi*, 2 2 2011: 73-86.

Billig, Michael (çev Cem Şişkolar). *Banal Milliyetçilik.* İstanbul: Gelenek Yayıncılık, 2002.

Carr, Edward Hallet (çev Orhan Suda). *Bolşevik Devrimi 1917-1923 cilt 1.* İstanbul: Metis Yayınları, 1989.

Caşın, Mesut Hakkı. *Uluslararası Terörizm.* İstanbul: Nobel Yayın, 2008.

Çıtak, Emre, ve Osman Şen. *Uluslararası İlişkilerde Güvenlik. Teorik Değerlendirme.* İstanbul: Uluslararası ilişkiler kütüphanesi, 2014.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Ergil, Doğu. «Uluslararası Terörizm.» *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, Prof. Dr. Bedri Gürsoy'a Armağan*, 1992 Cilt: 47, Sayı: 3-4 .

Fisk, Robert. *Pity the Nation: Lebanon at War.* London: Andre Deutsch Limited, 1990.

Gölbaşı, Haydar. «Birbirinden Beslenen İki Kavram, Medya ve Terör.» *The Journal of Academic Social Science*, 31 Ekim 2016.

Gündüz, Mustafa. *Basın ve Terör.* İzmir: Saray Kitabevleri, 1996.

Hobsbawm, Eric J, (çev OsmanAkınhay). *Küreselleşme, Demokrasi ve Terörizm.* İstanbul: Agora, 2008.

Hook, Steven W, ve Spainer John. *Amerikan Dış Politikası, İkinci Dünya Savaşı'ndan Günümüze.* İstanbul: İnkılap, 2014.

Kantarcı, Şenol. «Terör-Medya-Devlet; Türk Medyası İstanbul'u "Terör Başkenti"mi Yapacak?» *2023 Aylık Dergi*, 15 Aralık 2003: Sayı 32.

Karacasulu, Nülüfer, ve Şevket Ovalı. «Terör: Kavramsal Çeşitlilik.» *Mülkiye Dergisi*, Cilt 28, Sayı 243, 2004.

Kaygusuz, Özlem. «Devlet İnşası ve Küresel Güneyde Güvenlik: Güçlü Devlet Arayışının Kuramsal ve Siyasal Açmazlar.» *Uluslararası Hukuk ve Politika*, 2014.

Küçükcan, Talip. «Terörün Sosyolojisi: Toplumsal Kökenleri Anlama İmkânı.» *Uluslararası İlişkiler*, 6/24 Kış 2010.

Laqueur, Walter. «'Terörizmin Yorumlanmas.» *Silinen Yüzler Karşısında Terör* içinde, yazan Cemal Güzel. Ankara: Ayraç Yayınevi, 2002.

Lefebfre, Maxime (Çev İsmail Yerguz). *Amerikan Dış Politikası.* İstanbul: İletişim Yayınları, 2005.

Nirumand, Bahman (çev Kemal Kurt). *İran. Soluyor Çiçekler Parmaklıklar Ardında.* İstanbul: Belge Yayınları, 1988.

Özalp, Osman N. «Uluslararası İlişkilerde Başarısız Devletler Sorunsalı ve Bu Sorunsalın Uluslararası Hukukta Etkiler.» *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 2014: 349-362.

Özdiker, Cengiz. « Türkiye'de Medya ve Terör.» *Türkiye'de Terörizm: Dünü, Bugünü, Gelişimi ve Alınması Gereken Tedbirler, Bildiriler 10-11 Mayıs 2000* içinde, yazan Türk Tarih Kurumu. Ankara: Türk Tarih Kurumu, 2003.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Postman, Neil (çev.Osman Akınhay). *Televizyon: Öldüren Eğlence.* İstanbul,: İletişim Yayınları, 2016.

Sever, Metin, ve Ebru Kılıç (der). *Düşmanını Arayan Savaş.* İstanbul: Everest Yayınları, 2001.

Tacar, Pulat Y. *Terör ve Demokrasi.* Ankara: Bilgi Yayınevi, 1999.

TDK. 2018. http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5b96266263d963.88857173 (2018 tarihinde erişilmiştir).

The New York Times. tarih yok. https://www.nytimes.com/1985/07/16/world/thatcher-urges-the-press-to-help-starve-terrorists.html (28.08 2018 tarihinde erişilmiştir).

Ündücü, Cemile Arıkoğlu. «Uluslararası Sistem ve Terör Arasındaki İlişki.» *Elektronik Siyaset Bilimi Araştırmaları Dergisi*, Ocak 2011.

Wahnich, Sophie (çev Aysun Gezen). « Terör ve Terörizm: İmgenin Sürekliliği ve İmgelem Karmaşası.» *Doğu Batı Düşünce Dergisi*, Yıl 19, Sayı 78, 2016.

Yalçınkaya, İsmail Alper. « Medya –Terörizm İlişkisi.» *Karadeniz Teknik Ünversitesi SBE, Yayınlanmış Yüksek lisans Tezi*, 2008.

FACULTY OF POLITICAL SCIENCE MARMARA ÜNİVERSİTESİ